

assegura la cap de documentació, Miren Casado.

A l'Avui la informatització dels arxius es portarà a terme un cop s'hagi acabat tot el procés d'informatització del diari. Quan? Montserrat Rius, la veterana cap d'aquest departament, afirma que el projecte ja està aprovat. Això ja és un gran pas.

Carles Salmurri, cap de l'arxiu de *La Vanguardia*, no vol avançar cap data, perquè considera que no és ell qui ho ha de dir, encara que afirma que ja s'està considerant seriosament donar una forma informatitzada a l'arxiu en general.

El panorama és una mica diferent en el món de l'àudio-visual. Televisió de Catalunya destaca per damunt de totes les altres amb un fons d'imatges i documental classificat amb sistemes informàtics. TVE-Catalunya segueix el mètode tradicional per guardar el material escrit. Fa uns mesos van fer uns estudis per utilitzar els CD-ROM, però no van progressar, "possiblement per una qüestió econòmica", reconeix Ma. Jesús Garcia, cap d'aquest departament. A Madrid tenen el material de premsa arxivat en microfilms, i ara ho han començat a escanear. No se sap quan arribarà a Catalunya. El que sí que es podrà fer serà accedir a la base de dades referencial de Madrid mitjançant el fax connectat a la xarxa.

Connectats via mòdem

La manera de multiplicar l'oferta dels arxius dels mitjans de comunicació és comprar els serveis d'altres bases de dades alienes. *La Vanguardia*, *El Periódico* i TVE-Catalunya

estan connectats via mòdem a la base de dades de l'agència Efe. Això els permet tenir accés a nou-cents mil documents, repartits en quatre blocs: el de notícies, des de fa quatre anys; el de les més de dotze mil biografies de personatges; el de biografies d'entitats, i el de documents temàtics. Ara Efe també inclou un apartat d'efemèrides del dia i la setmana.

L'opció més corrent a què s'abonen els mitjans és la d'un mínim de 10 hores al mes, amb una tarifa de cinquanta mil pessetes, i a partir d'aquí paguen cinquanta pessetes per minut. Aquesta consulta, segons revela Miren Casado, d'*El Periódico*, és bastant puntual. Hi ha diferents emissores, com Catalunya Ràdio, Ràdio Hospitalet i Ràdio Badalona, que també hi estan adscrites, i Onda Cero en fa ús per al programa "Protagonistas", de Luis del Olmo.

Recentment també es distribueix material en suport CD-ROM, és a dir, un disquet compacte amb text, so i imatge. *El Periódico* rep el BOE en aquest format.

Una qüestió diferent és l'arxiu del propi material publicat pels mitjans. Alguns mitjans ja fa temps que el comercialitzen en microfilm i *El Periódico* ha començat a comercialitzar-lo en CD-ROM, mentre que d'altres estudien mètodes diferents. En aquest terreny s'està en un moment de canvi permanent. Oferim en aquest número de *Capçalera* un conjunt de treballs sobre el moment actual. Però els canvis són tan vertiginosos, que possiblement part de la informació que oferim en aquestes planes —recollida a la primavera de 1995— ja no serà ben bé igual quan es publiqui. En tot cas, quedarà com un retrat dels moments inicials d'un procés imparabile. ●

La documentació periodística a Europa

—M. Eulàlia Fuentes i Alicia Conesa—

L'estudi *La documentació periodística. Catalunya, Espanya i altres experiències europees* ha permès conèixer l'entorn empresarial, l'estructura dels serveis de documentació, els fons i la gestió documental, la consulta de fons externes i la difusió, i els projectes de futur dels mitjans de comunicació europeus, que, sens dubte, han de poder disposar d'informació periodística retrospectiva, fiable, actualitzada i de ràpid accés per elaborar un producte periodístic de qualitat. A partir d'aquest estudi —promogut i publicat pel Centre d'Investigació de la Comunicació de la

Generalitat de Catalunya—, veiem que en l'àmbit anglosaxó hi ha hagut un gran desenvolupament dels arxius de premsa en la seva etapa manual —des dels anys trenta als anys setanta—, que ha estat seguit, en els anys vuitanta, per una forta implantació de les bases de dades de premsa. Tots els diaris importants —i també molts diaris locals— són consultables, retrospectivament, en bases de dades.

En l'àmbit francès, tot i tenir una bona tradició d'arxius de premsa gestionat per professionals competents, el procés d'informatització i, sobretot, de comercialització de les bases no ha arribat encara als estàndards anglosaxons.

—La vida política, econòmica i cultural d'un país queda reflectida dia a dia en els índexs de premsa—

En l'àmbit de l'Estat espanyol, encara que pràcticament tots els diaris de més difusió han informatitzat el seu procés de producció i redacció, cap no ha portat aquesta informatització als arxius o serveis de documentació, que continuen funcionant, majoritàriament, amb sistemes manuals, amb diversos graus de desenvolupament. Només l'agència de notícies EFE ha creat, com a resultat de la informatització de la seva redacció, una BdD a text complet, base que comercialitza directament, a través de la seva xarxa d'abonats. El diari *El País* i RTVE elaboren bases de dades referencials, que no distribueixen en línia a usuaris externs.

Si ens centrem a Catalunya, cap diari no aprofita tampoc la informatització del procés de redacció i producció per constituir bases de dades retrospectives, ni tan sols trobem arxius parcialment informatitzats, a excepció del cas de la CCRTV (TVC i Emissores de la Generalitat), on s'ha informatitzat la gestió dels arxius audiovisuals (arxiu de les emissions de ràdio i televisió) i s'han creat diverses bases documentals, però es mantenen sistemes manuals per als arxius de premsa.

Entre les diverses causes que han contribuït al poc desenvolupament dels serveis de documentació i a la falta de bases de dades de premsa en el nostre país, es poden assenyalar: la manca de tradició de serveis de documentació en els mitjans; l'absència d'inversions de les empreses de comunicació en arxius o serveis de documentació; el baix nivell d'especialització professional, i un baix desenvolupament de la indústria de la informació electrònica.

Situació a França

Els serveis de documentació francesos analitzats a l'estudi esmentat corresponen als següents mitjans: el diari *Le Monde*, Radio France, que engloba cinc emissores de ràdio, l'agència de notícies France Presse (AFP) i el grup editorial Bayard Presse, que edita vint-i-sis publicacions a França i sis a l'estranger i té com a principal exponent el diari *La Croix-l'Événement*. (Dades recollides el juny de 1992). França és un país amb una gran tradició bibliotecària i documental. En els diaris i altres mitjans de comunicació es troben bons arxius manuals, portats per personal especialitzat i competent, i s'han creat bases de dades de premsa pròpies (*Le Monde*, *La Croix* i AFP), però hi ha poca utilització de les bases d'altres mitjans. En tots els serveis de documentació visitats, l'accés a bases externes es considera només com un complement dels sistemes de dossiers de premsa, i la majoria de consultes es continuen resolent amb els sistemes manuals. L'únic cas del servei de documentació totalment informatitzat és el de Radio France, que ha substituït els dossiers de premsa per un sistema de gestió electrònica de documents.

En tots els serveis analitzats l'arxiu de fotos està clarament diferenciat del de text, amb una



gestió pròpia. Només en el cas de Bayard-Presse estan sota la mateixa direcció.

El nombre de personal oscil·la entre les 8 persones de Bayard-Presse i les 23 de Radio France, l'únic servei on hi ha una clara diferenciació entre documentalistes i auxiliars (15/6). La majoria són documentalistes de formació, especialitzats en premsa, amb l'excepció de l'agència AFP, on els periodistes són majoria.

És interessant destacar la tasca de l'associació francesa de documentalistes i bibliotecaris especialitzats, ADBS (presidida en els darrers anys per P.D. Pomart, director de recursos documentals de Bayard-Presse), la qual ha organitzat, conjuntament amb el CPJ, nombrosos cursos de documentació de premsa, dirigits tant als documentalistes com als usuaris.

Situació al Regne Unit

Els serveis de documentació analitzats han estat els corresponents als següents mitjans: l'organisme públic de ràdio i televisió BBC, el grup editorial News International, que inclou diversos diaris de prestigi, com *The Times* o *The Sun*; el Mirror Group, amb un diari i dos dominicals; el grup Express Newspapers, amb dos diaris i un dominical; el diari independent *The Guardian*, i l'agència de notícies Reuters.

—A Catalunya s'aprofita molt poc la informatització del procés de producció per constituir bases de dades—

(Dades recollides l'octubre de 1992).

En tots els mitjans analitzats es pot parlar de serveis de documentació molt desenvolupats en l'etapa de gestió manual, que han evolucionat (o estan en procés de fer-ho) cap a sistemes informatitzats. Cal remarcar la bona implantació de les BdD britàniques (PROFILE i TEXTLINE, consultades en la majoria de serveis), que es consideren, però, complementàries dels arxius de premsa manuals. En el cas de l'agència Reuters, s'ha deixat de mantenir l'arxiu de premsa manual i s'utilitza únicament la base pròpia, i a l'Express Newspapers usen un sistema de gestió electrònica de documents que també substitueix l'arxiu de premsa.

En la majoria de serveis analitzats es mantenen separats i amb una gestió documental diferent l'arxiu de fotos i el de text, excepte en el cas del Mirror Group, que manté un sistema totalment manual.

El nombre de personal oscil·la entre les 38 persones del Mirror Group fins a les 10 de *The Guardian*; i mentre que el personal amb més antiguitat no té una formació específica —per bé que ho compensa amb l'experiència—, les persones incorporades en els darrers anys són, en general, documentalistes o bibliotecàries especialitzades.

L'associació britànica de bibliotecaris i documentalistes, ASLIB, té també, com a França, una secció de Premsa molt activa, la qual cosa propicia la col·laboració entre professionals de diferents mitjans, tot i que aquesta no existeixi a nivell empresarial.

De tota manera, la tendència a la concentració empresarial en el sector, amb l'aparició de grups editors propietaris de diversos diaris, ha facilitat la concentració també dels serveis de documentació, i n'ha augmentat tant la rendibilitat com la possibilitat de disposar de recursos per a la modernització.

A diferència del que succeeix a França, es detecta, en el procés de creació de bases de dades, una tendència cap a una més estreta col·laboració entre diaris o grups, per poder intercanviar l'accés a les bases sense necessitat de dependre d'un distribuïdor intermediari.

Situació a Alemanya i als Països Baixos

A Alemanya es pot parlar d'un cert desenvolupament de les bases de dades de premsa i d'un exemple emblemàtic, el grup Grunher & Jahr, d'Hamburg, pioner en la informatització dels serveis de documentació de premsa i un dels principals grups de premsa europeus.

A més, a Alemanya existeixen altres bases de dades de premsa a text complet, com la creada per l'agència alemanya de notícies DPA, DPA-Selektion, i la base de dades GENIOS, creada pel grup editor Handelsblatt, de Colònia; la darrera és la del diari *Suddeutsche Zeitung*.

Als Països Baixos es va intentar, a finals dels anys setanta, crear un servei de documentació centralitzat.

El 1977 l'agència de notícies ANP va posar en marxa el projecte ANP-INFO, basat en una combinació de base de dades referencial i la microfilmació dels articles, seguint el model de l'INFO BANK del *Newspapers*, però el sistema mai no va arribar a funcionar, i el 1980 es va tancar el projecte.

De tota manera, l'agència ANP va crear, a partir de la informatització de l'agència, la base ANP News Databank, operativa a partir de 1989.

Pel que fa als diaris, només dos diaris o grups han creat bases de dades a text complet: els diaris del grup AUDET i el diari econòmic *Her Financieroele Dagblat*, l'any 1985, amb la doble finalitat de fer-ne ús com a eina de documentació interna i de comercialitzar-ne la consulta en línia.

Situació als EUA

Als EUA s'ha mantingut en els darrers anys la dinàmica de creació de bases de dades de premsa a text complet, que han substituït quasi totalment els arxius de premsa manuals.

Les bases de dades de premsa són un recurs més d'accés a la informació, que utilitzen àmpliament tots els sectors, des dels mateixos mitjans de comunicació (diaris, emissores de ràdio i TV) fins al món acadèmic o científic, l'Administració, l'àmbit econòmic, etc.

Les empreses dedicades a elaborar i a distribuir bases de dades de premsa tenen una posició sòlida en el mercat de l'accés en línia a la informació.

La major part dels diaris nord-americans estan indexats a text complet, en alguna base de dades. Les principals són:

DATATIMES, VU/TEXT, DOWN JONES, del grup del *Wall Street Journal*; NEXIS, de Mead Data, i PAPERS, de Dialog.

Els principals diaris creen les seves pròpies bases de dades, per després comercialitzar-les mitjançant diversos distribuïdors. Un exemple és *The Washington Post*, que crea una base pròpia, POSTHASTE, a partir del format informàtic del diari. Aquesta base es consulta internament, però també es comercialitza mitjançant diversos distribuïdors: VU/TEXT, NEXIS, DIALOG, i el britànic PROFILE.

Molts diaris, però, cedeixen directament el format informàtic del diari al distribuïdor, i aquest s'encarrega d'elaborar la base i distribuir-la.

A més de les bases de dades de premsa, des de les redaccions es té accés a una gran quantitat d'informació electrònica, cosa que ha desenvolupat un "periodisme informàtic", que permet treure noves informacions o conclusions a partir de l'explotació de les dades extretes de les bases, creant sistemes informàtics que permetin explotar-les des de nous punts de vista o trobar "fets noticiables" a partir de l'anàlisi i la comparació de grans quantitats de dades. ●

—Alguns diaris comencen a servir en CD-ROM col·leccions dels seus exemplars o dels seus textos—